

EESTI KARIKAVÕISTLUSED PAARISMÄLUMÄNGUS 2014/15
VI ETAPP RAKVERE PAARISMÄNG
Küsimused: Andres Pulver, Illar Tõnisson

1. See 2013. aasta kevadel avatud muuseum on pälvinud juba ohtralt tunnustust: EAS kuulutas juba esimesel tegevusaastal ta Eesti kõige turisticõbralikumaks muuseumiks, mullu nimetati muuseum Põhja-Eesti atraktiivseimaks turismiprojektiks. Auhindade andmisel on põhjendustena muuhulgas välja toodud, et muuseum paistab silma kaasahaarava ekspositsiooniga igas vanuses külastajale ning on interaktiivsel moel säilitanud ning eksponeerinud valdkondliku pärandi. **Milline muuseum?** Mälumängurite eksitamiseks olgu öeldud, et muuseumi üks ekspositsioon lubab külastajale näidata palju raha ja palju kunsti, kuid pangandus- ega kunstimuuseumiga tegemist ei ole.

2. Nähtav logo kuulub Lääne-Virumaa hetke kuumimale kalabrändile, mis on saanud oma nime Vinni vallas asuva küla järgi, kuhu rajati 1960-ndate aastate keskel kalakasvatus. Mõte selle rajamiseks tulnud esimeselt Eduard Vilde nimelise kirjanduspreemia laureaadilt Rudolf Sirgelt, kes ka oma preemiaraha selleks otstarbeks annetas. Kasvatuses katsetati Nõukogude tingimuste kohta unikaalseid võtteid kalamarja saamiseks ning väidetavalt toodeti ühel ajajärgul seal 20% Nõukogude Liidu forellimarjast. Tänapäevaks on kalakasvatus uutes kätes ning seal kasvatatud forellidest ja ankersägaadest valmistatud tooteid on parimatest poodidest võimalik saada ka näiteks konjakikastmes. **Milline kalabränd / küla?**

3. Pildil on Led Zeppelini algkoosseisu trummar (eluaastad 1948-1980), kelle järgi on oma artistinime saanud ka üks rakverelane. **Kes see rakverelane on?**

4. Rakvere Võrkpalliklubi peatreeneriks on hetkel Võrust pärit Urmas Tali. Kui aga Eesti Meistrivõistlustel või Schenker Liigas peetakse sel hooajal Tallinna derbit, on treeneripinkidel peatreeneritena vastamisi kaks Rakverest pärit meest. **Kes nad on?**

5. Kuulete Rakvere plaadifirma Lejal Genes üht tuntumat artisti. Kollektiivi, mille moodustavad Lord ja DJ Melkker, värvikamad palad kannavad nimesid "Viskit", "Nussida", "Seagripp 95", "Räpp on sitaks lahe", "Ma kiilusin kinni" jne. **Milline ansambel?** Kel pole Rakvere räpi-scenest vähimatki aimu, võib mõelda ilmateatele, sest seal kõlab kollektiivi nimi mõnedel perioodidel aastast päris tihti.

6. "Äio on unevägi. Uni on surma vend. Äio annab inimesele une puhkuseks päevastest muredest, laseb hinge vabaks ja lubab tal lennata. Uni teeb väsinud keha ja vaimu taas tugevaks." - nii kirjutab Metsatöll oma plaadi "Äio" selgituseks. Vikipeedia ütleb, et Äio on taarausune jumal. Eiseni kohaselt on Äio naissoost ja tal on poeg. **Kes on Äio poeg?**

7. Ettepaneku selle nime kasutamiseks tegi Ansomardi 1903. aastal. 1935-1955 oli see Eestis eelistatuim eesti nimi. Kui keskmiselt on Eestis nime kasutamissagedus 2-4 promilli, siis selle nime puhul neil aastatel üle 9 promilli. 1927. aastal pandi seda nime koguni 28 promillil juhtudel. **Millisest mehenimest on jutt?**

8. Ta pälvis 1985. aastal ENSV riikliku preemia, 1992. aastal Baeri medali, 1994. aastal valiti Eesti Teaduste Akadeemia liikmeks. On välja töötanud aparatuuri, millega saab senisest tõhusamalt uurida taimede fotosünteesi kiirust määravaid protsesse. Aparatuuri abil saadud uurimistulemusi saab tulevikus kasutada näiteks senisest produktiivsemate taimesortide aretamisel. Ta on tunnustatud Tartu džässiaktivist ja omaaegse ansambli Harvlek saksofonimängija. **Kes?**

9. Inglased seostavad seda taime hundiga, taime nimi on *wolf's-foot clubmoss*, eestlased aga ühe teise loomaga. Selle taime eoseid on kasutatud optikas läätsede lihvimisel. Eosed süttivad kergesti, põhjustades nõrga plahvatuse, seetõttu on neid kasutatud fotograafias välkvalgustuseks ja näitelaval välgu jäljendamiseks, aga ka ilutulestikuefekti suurendamiseks. Tegemist on armastatud taimega leinapärgades ja -kimpudes. Samas on tegemist kaitsealuse taimega, mille korjamine on Eestis keelatud. **Mis on selle taime eestikeelne nimi?**

10. Pildil oleva keisri nimi sattus eelmisel kuul seoses ühe teise isiku tegemistega mitmel korral meedia tähelepanu alla. **Millise nime all sai see keiser tuntuks** (paberil tahame näha kahte sõna)?

11. **Mis on ühist nendel kohtadel:** Avispea, Kadila, Piirsalu, Siimika, Sänna, Nursi, Uniküla, Soontagana? Loetelu on lõplik.

12. Rootsi perioodil kirjutas ta Harald Merelaini pseudonüümi all teose "*Päikese tõusu poole. Reisimärkmeid Indiast, Filipiinidelt ja teistest Kaug-Ida maadest*" (Stockholm, 1965) ja "*Teekond läände: päikeseapaistelisest Floridast kargesse Alaskasse, Maine'i saartelt Vaikse ookeani randadele*" (Stockholm, 1970). Nendes kaunis eesti keeles kirjutatud teostes ei anna ta edasi pelgalt reisimuljeid, vaid tutvustab õpetaja kombel riike, loodust ja inimesi. Aktiivse koolijuhhi ja mitme rahvusvahelise organisatsiooni liikmena käis ta õpetajate maailmakongressidel, PENklubi kokkutulekutel ja muudel üritustel. Huvist Põhja-Ameerika vastu käis ta seal neljal korral, tutvudes põhjalikult USA kõikide osariikidega ja põigates ka Kanadasse. Euroopas elavatele väliseestlastele olid tema ülevaated lausa Ameerika avastamine. Väliseestlaste jaoks oli ülioluline ka tema 1945. a ilmunud õpik „Meie emakeel“. **Kes on see mees**, kelle nimeline preemia antakse akadeemiliste tulemuste põhjal parimale Rakvere gümnaasiumi lõpetajale edasiste õpingute jätkamise toetuseks?

13. See reklaamiagentuur tegeleb ka lauamängude valmistamisega. Nii on nende käe all vmlinud mängud „Eesti jalgpall“, „Spordimäng. Mina. Sina. Meie.“, „Riigimehed“, „Teel laulu- ja tantsupeole“. Reklaamiagentuuri poolelt on nende tuntumateks töödeks purjusujumise kampaania, Meloodia jogurtisarja kujundus, Narva Energiajooksu, justiitsministeeriumi, riigikohtu, Bigbank Kuldliiga ja festivali Draama logo. **Milline firma?**

14. Ameerika ökoaktivist ja filmitegija Kenny Ausubel võttis mõnikümmend aastat tagasi kasutusele mõiste, millega tähistatakse inimesi, kes otsivad uusi innovaatilisi lahendusi eesseisvatele keskkonna- ja sotsiokultuurilistele probleemidele, mille juured asuvad meie väärtushinnangutes ja maailmavaates. Sama nime kannab 2008. aastal MTÜ Ökomeedia poolt asutatud Eesti keskkonnaportaali, mille käivitamise eest on keskkonnaminister andnud omal aja ka aasta keskkonnateo tänukirja. **Millisest nimest või mõistest on jutt?**

15. Vasakpoolsel pildil kehastab Guido Kangur Jossif Stalinit. Hendrik Toompere aga kehastab nii vasak- kui parempoolsel pildil (mis pärinevad erinevatest etendustest) ühte ja sama tegelaskuju. **Keda?**

16. **Kes on fotol?** NKVD arreteeris tulevase poliitiku 20. septembril 1940 Vilniuses ja süüdistas, et ta on Briti impeeriumi agent. 1941 vabanes ta Nõukogude-Poola lepingu alusel ja ühines NSVL-s moodustatud Poola armeega.

17. **Millist nime kannab Põhja-Korea ametlik poliitika, mille sisuks on sõjavägi ennekõike?** See sai alguse 25. augustil (mis on tänu sellele Põhja-Koreas riigipüha) 1960. aastal, mil Kim Il-sung ja Kim Jong-il külastasid 105. divisjoni peakorterit Pyongyangis, riigi ametlikuks doktriiniks muutis selle Kim Jong-il 1994/1995.

18. **Kuidas on rahvakeeli tuntud füsioloogiline probleem, mida ametlikult nimetatakse strabismiks?**

19. Donetskisse ei soovita hetkel kellegil lendama hakata. Veelgi enam, sealne rahvusvaheline lennuväli on kujunenud üheks olulisemaks lahingutandriks Ukraina valitsusvägede ja valitsusvastaste vahel. Meie aga küsime, **millise** 1891. aastal Donetsk oblasti territooriumil sündinud ja teatud kontekstis Jossif Staliniga seostatud **mehe nime Donetsk** (kunagise Stalino!) **lennuväli kannab?**

20. Alumisele pildile, mis mõeldud pealinna linnavalitsuse majas asuvasse restorani, on kunstnik maalinud ka ennast. Ning sellegi, mis ta ülemaailmselt kuulsaks tegi. **Kes on nende piltide** (teine on fresko) **autor?**

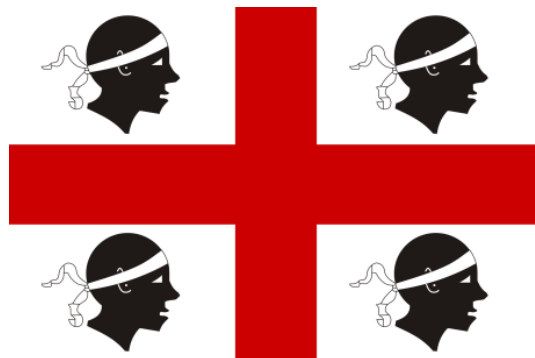
21. Donetskisse me teil lennata ei soovitanud, seevastu Lääne-Ukrainas asuvas riigi suurimas suusakeskuses on igati turvaline ning aasta-aastalt võtab sinna teekonna ette ka järjest rohkem eestlastest mäesuusa- ja lumelauahuvilisi. 2012. aastal maailma kõige kiiremini kasvavaks suusakeskuseks nimetatud paiga 56 erineva tasemega suusarada ulatuvad 1370 meetri kõrguseni ning pikima laskumisraja pikkus ületab kahte kilomeetrit. Kui sõjaolukord riigis lõpeb, taastuvad ilmselt ka ukrainlaste ambitsioonid näha selles keskuses kunagi olümpiamängude suusavõistlusi. **Milline suusakeskus?**

22. Seda Vahemere äärest pärit taime mainitakse juba piiblis – taevariik, ütles Jeesus, on nagu ...ivake, mis kasvab suureks puuks. Puust me küll rääkida ei saa, sest tegemist on kuni meetri kõrguse rohttaimega, mis enne täielikku valmimist niidetakse ja kuivatatakse, seejärel pekstakse seemned välja ning kuivatatakse teist korda. Roomlastel oli see üks olulisemaid ravimite koostisosasid, selle baasil valmistatud kraami saab ka tänapäeval apteekidest. Põhikasutusala on aga siiski kõõgis. **Millest jutt?**

23. Pildil olevat revolutsiooni monumenti peetakse maailma kõrgeimaks triumfikaareks – 67 meetrit Pariisi triumfikaare 50 meetri vastu. Ehitis valmis 1938. aastal (ning on ühtlasi ka viie mehe mausoleumiks). **Mis linnas see asub?**

24. Kui vasakul oleval Korsika lipul vaatab üks moorlane vasakule, siis paremal asuval lipul on moorlasi neli ja vaatavad nad paremale. **Millise saare lipp see on?**

25. Kuulete avamängu "Rooma karneval" ("*La carnavale romain*"), mis pärineb Hector Berliozi vanimast säilinud ooperist. 1838. aastal esietendunud ooperi nime tegelaseks on XVI sajandil elanud mees, kes lisaks oma tuntuima ameti pidamisele oli omal ajal Rooma paavsti teenistuses nii kullassepa kui õukonna flöödimängijana, samuti osales ta sõjakäikudel. Ühe Itaalia linna keskust on keeruline külastada tema büstist möödumata. Tema enda kirja pandud mälestused (ilmunud ka eesti keeles) on lisaks Berliozile inspireerinud ka teisi heliloojaid ning mitmeid kirjanikke. **Kes / milline ooper?**

26. Milline keemiline element?

- tekib looduslikult erosiooniprotsessi kaudu õhus, maapinnas ja vees, maailma rikkaimad pinnased asuvad Mojave kõrbes ning Türgis;
- selle keemilise elemendi sisaldus annab teemantidele sinise värvi;
- teda leidub taimsetes toiduainetes, iseäranis kuivatatud viljades nagu ploomid, kirsid, rosinad, datlid ja viigimarjad, kuid ka maitsetaimedes, kurgis, porgandis, tomatil, mees, viinamarjades, läätsedes ning veidi ka valgete veinide koostises;
- ta aitab ära hoida liigesepõletikku ja luuhõrenemist ning leevendada menopausi sümptomeid, günekoloogilise tervise seisukohalt on tal ka tupeseene vastane toime ning meestel on temast abi eesnäärmevaevuste ennetamisel.

27. Ühe Euroopa pealinna linnapildis moodustavad olulise osa kaubandusasutused, millest esimene avati aastal 1972 ja kandis šoti laulja Donovan'i ühe hiti järgi nime Mellow Yellow. **Mis on tänagi tegutseva Mellow Yellow ja mitmesaja teise samalaadse asutuse peamiseks müügiartikliks?**

28. **Milline plaadifirma** tõi 1931 esimesena turule kodutarbijale mõeldud 33,3 pööret minutis tegevad heliplaadid? 1949 esitleti 7-tollist 45 pööret minutis tegevast formaati, 1970 aga kvadrofoonilist salvestust. Selle plaadifirma katuse all lasti välja Elvis Presley esimene album, praegusteks tähtedeks on näiteks Britney Spears, Foo Fighters, Christina Aguilera, Weird Al Yankovic, Pink, Shakira, Alicia Keys ja Justin Timberlake.

29. **Millisele** ka eestlastele tuttavale ja hetkel britt Craig Reedie poolt juhitud, Montreals peakorterit omavale **organisatsioonile** kuulub nähtav logo?

30. **Milline koeratõug?** Selle Austraalia tõu veres pidavat voolama ka dingo verd. Tegemist on väga hea jäljekoeraga, sestap on nad laialdaselt kasutusel näiteks Rootsi politseis.

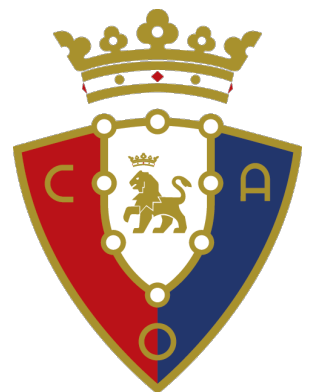
31. Milline number?

- Nii mitmeks aastaks valiti 2012. aastal ametisse Venemaa president Vladimir Putin;
- Louis Braille leiutatud pimedate kirjas esitatakse kõik tähed ja numbrid just niipaljude punktide abil;
- just nii mitu punkti on ameerika jalgpallis väärt *touchdown*;

32. Millist nime kandis Krimmi sõja esimene suurem lahing maismaal, mis toimus 20. septembril 1854? Suurbritannias muutus jõe järgi nime saanud lahingu nimi populaarseks eesnimel. Ka kannab seda nime palju pubisid ning tänavaid. Pariisis kannab lahingu nime 1854-1856 üle Seine'i ehitatud sild. Mani saarelt pärit lahingus osalenud leppisid kokku, et panevad lahingu nime oma esmasündinud pojale, need omakorda oma esmasündinud pojale jne.

33. See 1942. a sündinud Ameerika kirjanik on viimased veerand sajandit elanud Veneetsias, töötanud reklaamiagentuurides, giidina, enamasti aga õpetajana, peamiselt USA Vicenza sõjaväebaasis. Tema põhitöök on komissar Guido Brunetti uurimistest rääkiv romaanisari, milles on alates 1992. aastast ilmunud 23 romaani, viis neist ka eesti keeles. Kokku on Brunetti lugusid tõlgitud enam kui 30 keelde, kuid autori palvel mitte itaalia keelde, sest ta soovib oma uuel kodumaal tundmatu olla. **Kes on Guido Brunetti looja?**

34. See Soome suuruselt kümnes linn tekkis praegusel kujul 2009, mil linnaga ühinesid Anjalankoski ja Kuusankoski linnad ning Elimäki, Jaala ja Valkeala vallad. Keskuses elab ligi 50 000 inimest, kogu linnas üle 86 000. Linn tekkis keskaegse külakese kohale, selle areng sai algus Riihimäki-Peterburi raudtee valmimisel. 1923 sai aleviks ja 1960 linnaks. Linn on Soomes kolmandal kohal kesämökkide arvu poolest. Linnast on pärit tuntud rokkbändid Viikate ja Peer Günt, seal tegutseb jalgpallimeeskond Myllykosken Pallo. Pildil on linna peakirik. **Mis linn?**

35. Eestlased ütlevad klaase kokku lüües "Terviseks!", rootslased, taanlased ja norralased "Skal!", britid "Cheers!" ja itaallased "Salute!". Ilmselt oskab iga mälumängur oma kogemustele tuginedes seda rida veel pikalt jätkata. Meie näitame üht vappi ja küsime, **mida ütlevad analoogses olukorras baskid?**

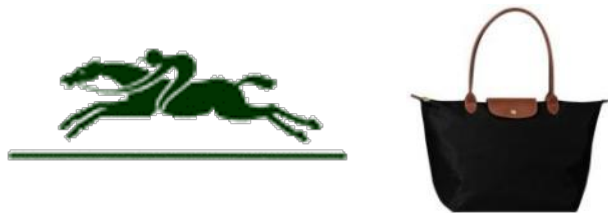
36. Komoorid koosnevad neljast suuremast saarest. Kolm neist – Grande Comore, Anjouan ja Moheli otsustasid 1975 iseseisvuda, neljas saar otsustas aga jääda Prantsusmaa võimu alla ning on Prantsusmaa meretagune departemang, kus elab üle 200 000 inimese. **Mis saar?**

37. Apollon palus sel olendil tuua endale karikaga vett. Kuid too veetis aega jõe ääres puuvilju süües ning süüdistas hiljem veemadu ehk hüdrat, et see takistas teda vee toomisel. Karistuseks asetaski Apollon hüdra, karika ja küsitava tähtkujud taevavõlvile nii, et küsitav ei saaks kunagi oma janu kustutada, sest ta ei ulatu karikani. **Kellest jutt?**

38. Briti troonipärija on teadupoolest Walesi prints Charles, Hollandi troonipärija Oranje printsess Catharina-Amalia, Belgia troonipärija Brabandi hertsoginna Elisabeth. **Millise piirkonna hertsoginna on Rootsi troonipärija Victoria?** Näete ka selle piirkonna vappi.

39. Sellele luksuskaupu tootvale firmale pani 1948. aastal Pariisis aluse tubakapoe omanik Jean Cassegrain ning tema perekonnale kuulub ettevõtte siiani. Algselt oli tema sooviks hakata tubakapoodi külastavate suitsetajate tarbeks tootma nahkmööblit, kuid hiljem spetsialiseeruti hoopis nahast käekottidele. Kuna Cassegrain'i nime kasutas juba üks teine kompanii, pani ta oma ettevõttele nime Boulogne metsas asuva hobuste võiduajamisraja järgi, mille motiiv kajastub ka ettevõtte logol. **Milline ettevõtte?**

40. 2013. aastal esietendus Madridis Philip Glassi ooper „Täiuslik ameeriklane“ („*The Perfect American*“), mis põhines Peter Stephan Jungki romaanil „*Der König von Amerika*“ ja rääkis ühe tuntud ameeriklase viimastest elukuudest. Nii raamat kui ooper jätavad peategelasest mulje kui megalomaanist, rassistist, antisemiidist ja naistepõlgajast. Samal 2013. aastal esilinastus kinodes aga ka film „Mr. Banksi päästmine“ („*Saving Mr. Banks*“), kus sama meest kehastastas oluliselt leebemas käitluses Tom Hanks (pildil). **Kes oli see "täiuslik ameeriklane"?**

41. Ta käis koolis koos Maoga, 1930-tel oli Hiina kommunistide peateoreetik ning tema teosed olid tuntumad kui Mao omad. 1949 tõusis ta kiiresti kommunistliku partei aseesimeheks ja 1959 Hiina RV presidendiks. Just tema survestas Hruštšovi Ungari ülestõusu veriselt maha suruma. Pärast Mao "suure hüppe" nurjumist rakendas ta koos Deng Xiaopingiga taastamisprogrammi, mis tugines tema ideedele – kommuunid tükeldati, kommunaalmagalate kasutamine lõpetati, külaturud ja isiklikud maalapid võeti uuesti kasutusele. Programm oli edukas, kuid suurendas tuluerinevusi, mistõttu seda peeti tagasipöördumiseks kapitalismi. Just tema ja tema "kapitalistlikul teel kulgejatest" kaaslaste vastu oligi suunatud kultuurirevolutsioon. 1968 mõisteti ta hukka kui "vähkkasvaja, renegaat ja reetur". Ta tagandati kõikidest ametitest ja saadeti asumisele Henani provintsi, kus novembris 1969 suri kopsupõletikku pärast kinnihoidmist tühjas pangaseifis. **Kes?**

42. Maailmas on kolm hümni, mille sõnade autor on Nobeli kirjanduspreemia laureaat. India ja Bangladesh'i hümni sõnade autor on Rabindranath Tagore. **Milline riik on kolmas**, mille hümni sõnad on kirjutnud Nobeli kirjanduspreemia laureaat? Tema loomingut on eestindatud pigem raja taga.

43. Kui Francois Mitterrand 1981. aastal Prantsusmaa presidendiks valiti, nimetas ta peaministri ametisse Pierre Mauroy, kes juhtis riigi valitsust seejärel kuni 1984. aastani. Samal ajal oli sotsialist Mauroy ka ühe linna meeriks ning poliitiline ajalugu tunnebki teda eeskätt kui edukat munitsipaalpoliitikut, kes pidas linnapea ametit aastatel 1973-2001 ning oli 2013. aastal 84-aastasena surses tõstetud emeriitlinnapea auseisusesse. Nii pole imestada, et Mauroy nime kannab ka linna lähedal mõni aasta tagasi valminud multifunktsionaalne spordikompleks. See on kodustaadioniks kolmel korral Prantsusmaa meistriks tulnud vutimeeskonnale, mullu peeti seal tennise Davis Cup'i finaali ning üks oluline pallimängufinaal leiab seal aset ka tänavu. **Millise linna pikaajaline linnapea oli prantsuse ekspeaminister Pierre Mauroy?**

44. 2006. aastal valmis esimene "Maa võileib", mis tähendab seda, et punkt hispaanlasi pani maha pool pikka saia ja teine pool pandi maha täpselt teisel pool maakera. **Mis riigis?**

45. **Keda** näete oma 2014. aastal ilmunud albumi "*I'm Not Bossy, I'm the Boss*" kaanepildil ning kuulete esitamas selle plaadi esimest singlipala "*Take Me to Church*"?

46. Forbes reastas hiljaaegu taaskord Aafrika rikkaimaid inimesi. Pingerea kaheksandal kohalt leiame Musta mandri rikkaima naise, kelleks on ühe riigipea vanem (ja muuseas Bakuus sündinud) tütar Isabel. Väidetavalt on telekommunikatsiooni- pangandus- ja energia- valdkonna kohalikes gigantides osalusi omava tütre rahapaigutuste taga juba 1979. aastast ametis olev riigipea ise. **Millise riigi president** on Aafrika rikkaima naise isa?

47. Noored on ühtlaselt kiltkivihallid, vanemad isendid on pruuni- ja mustalaigulised ning neil on valge kuni rohekas seljauim musta täpiga tagaosas. Liigub kividel ning teistel pindadel sügavamates veekihtides, kuid elab edukalt ka muudes paikades, sealhulgas avatud liivapinnasel ning suurte veetaimede vahel. Tal on hästi arenenud meeleorganid, mis tunnetavad vee liikumist. See omadus aitab neil leida toitu ka täielikus pimeduses, andes neile eelise teiste sama elupaiga kalade ees. **Kes?**

48. Kui Lõuna-Aasia toitudes sisaldub sõna *aloo*, siis **mida meile tavapärasest need toidud sisaldavad?** Eesti aasiapärase söögikohtade menüüdest võib leida näiteks *aloo gobi*, *dal aloo*, *aloo jeera*, *kheema aloo*, *aloo tikki*.

49. See megahitt nägi ilmavalgust 1984. aastal, Suurbritannias, Kanadas ja Austraalias kerkis kiiresti edetabelite esikohale. Hiljem on seda korduvalt kaverdatud, teiste hulgas on seda esitanud Nana Mouskouri, Shirley Bassey, Andres Boccelli ja Engelbert Humperdinck. Belgia duo Go-Rich tegi loo pealkirja all "*De kracht van een lied*", Dominikaani lauljatar Angela Carrasco laulis selle pealkirjaga "*Si tu eres mi hombre y yo tu mujer*" megahitiks Ladina-Ameerikas, Petra Janu ja Golem pealkirjaga "*Už nejsem volná*" Tšehhoslovakkias, Eva Kiss pealkirjaga "*Puterea dragostei*" Rumeenias. Amari lauldud punjabikeelne "*Sitam*" kõlab filmis "*Bend like Beckham*". **Mis on selle loo originaalpealkiri?**

50. Nõukogude ametlikus kõnepruugis oli selle fregatiklassi nimeks Storoževoi Korabl projekt 159, läänes tunti laevu aga kena poisslapse nime järgi. Laevu ehitati 1960. aastatel kokku 54, peamiselt kasutati neid luurelaevadena NATO õppuste ajal polaarvetes. Wikipedia andmetel on praegu ravis veel seitse selle klassi laeva – kaks Süürias ja viis Vietnamis. **Mis nime all läänes neid laevu tunti?**

51. Kuigi selles suurlinnas on valgete osakaal vaid veidi rohkem kui 50%, kutsutakse linnaelanikke sõnaga, mis tuleneb tupi indiaanlaste keelest ja tähendab "valge mehe kodu". **Milline linn ja kuidas selle elanikke kutsutakse?**

52. Kui Eestis on levinud kampaania „septembris ei joo“, siis mitmel pool maailmas võib näha reklaame ja T-särke kirjadega „*September is birthday*“, kus punktiirile sobib ühe isiku nimi ja mis kutsuvad üles vastupidisele tegevusele. Küsitav sündis 8. septembril 1850 ning tema ametlikeks eesnimedeks olid Jasper ja Newton. Ta suri 1911. aastal veremürgitusse ning ühe legendi andmetel olevat oma viimaste sõnadena nõudnud veel klaasi endanimelist kärakat. **Kellest on jutt?**

53. See 1895. aastal asutatud Prantsuse filmikompanii on maailma vanimaks järjepidevalt tegutsenud filmikompaniiks. Nime on ta saanud kompaniile aluse pannud töösturi ja leiduri järgi, kelle sekretärist Alice Guy-Blache'ist sai muide samas kompaniis maailma esimene naisrežissöör. Läbi aegade on koostööd tehtud näiteks Alfred Hitchcockiga, viimastel aastatel on kaasprodutseeritud Prantsusmaa edukaimat kassafilmi "1+1". Kompanii sümboliks on läbi aegade olnud karikakar, kuna asutaja ema nimi oli Marguerite. **Milline filmikompanii?**

54. Seda umbes Tapa suurust linna on esimest korda mainitud 1250. Juba 1828 elas seal 1610 inimest. Linnaõigused sai 1928. Pildil olev loss kuulus 1382-1864 von der Borchidele, hiljem omanikud vahetusid. Nõukogude ajal tegutses lossis spordikool, kuid loss hävis tulekahjus 1978. 1935 oli üle poole linna elanikest juute, praegugi on lätlaste osakaal madal, vaid 54%, venelasi ligi 40%. **Mis linn?**

55. Pildil kumblevad kuumaveeallikas ka lumeahvideks nimetatava makaagiliigi esindajad, kes on maailma kõige põhjapoolsemateks looduslikeks primaatideks. **Millises riigis nad elavad?**

56. Kui 1910. aastal moodustati Lõuna-Aafrika liit, koosnes see neljast provintsist – Hea Lootuse neeme, Transvaal, Oranje ja Natal. 1994 vanad provintsid likvideeriti ja moodustati üheksa uut. Kui seni oli olnud kaks suure riigis voolava jõe nimega provintsi, siis uuest üheksast kannab jõe nime vaid üks provints. Tegemist on piirijõega LAVi ja Botswana ning LAVi ja Zimbabwe vahel. **Mis jõgi/provints?**

57. 2013. aasta suvel esitleti maailmas esmakordselt omataolist hamburgerit, mille oli välja töötanud uurimisrühm Hollandi Maastrichti ülikooli professori Mark Post'i juhtimisel ja rahastanud Google'i asutaja Sergei Brin. Hamburgeri omahind oli ligikaudu 250 000 eurot ning maitseomadustelt oli ta kuivem tavapärasest hamburgerist. **Mis oli selles hamburgeris erilist?**

58. Kuuba tuntuimaks õllebrändiks võib pidada märjukest, mis on saanud oma nime XVI sajandil Hispaniola saarel elanud taino hõimu indiaanipealiku järgi, kes pidas vihast võitlust sisse tungivate hispaanlaste vastu. Legendi järgi peetakse teda esimeseks kolonialismi vastu võitlejaks Uues Maailmas ning Kuuba esimeseks rahvuskangelaseks. Indiaanipealiku kujutis ilustab ka õlle etiketti. Õllemarki on oma teoses "Vanamees ja meri" mainud ka Ernest Hemingway. **Millist nime kannab see Kuuba õlu**, tuntud slogani "*Cuban Style Ale*" all?

59. See taim jõudis Austraaliasse koos kaamelitega – kaamelisadulate täitematerjaliks kasutati kuivatatud taimelehti. Nüüdseks on see seal muutunud massiliseks ja tüütuks umbrohuks. Maailmas on seda taime 200, Euroopas 44 ja Eestis 13 liiki. Taime kolmekandilised seemned säilitavad idanemisvõime 80 aastat. Taimi kasutatakse üle maailma -noorelt toiduks, juuri naha parkimiseks ning punase või kollase värvi saamiseks. Toidutaimena on kõige populaarsem Inglismaal ja Prantsusmaal. Rahvameditsiinis kasutatakse lahtistina, diureetikumina, seedimise soodustajana, söögiisu äratajana ning välispidiselt liigesepõletike puhul. Samuti on taime lehed olnud populaarseks abiks nõgesekõrvetuse puhul. **Mis taimeperekonast on jutt?**

60. **Millises linnas** asuvad maailmakuulsad Peter Vetschi „kääbikumajad“ ning Bruno Weberi skulptuuripark? Tegemist on u 25 000 elanikuga Zürichi kantoni suuruselt viienda linnaga.

61. Selle unikaalse vääriskivi värvus varieerub helelillast tumelillani. Kivimit leidub ainult 10 km² suurusel alal Jakutski lähedal Murmuni massiivis ning nime on ta saanud läheduses voolava 851 km pikkuse jõe järgi. Kivim avastati esmakordselt 1948. aastal ning alates sellest ajast on teda kasutatud ehtekivimina. **Millist nime jakuutide rahvusuhkuseks olev mineraal kannab?**

62. Meie peame seda taime tüütuks umbrohuks, mitmel pool maailmas on see aga söögitaim ning Jaapanis suisa põllukultuur. Jaapanlased kutsuvad teda *gobo*, korealased *ueong*, süüakse ka Taivani, Itaalias, Brasiilias ja Portugalis. Toiduks kasutatakse juuri, mis võivad kasvada kuni 1 m pikkuseks ja 2 cm läbimõõtu. Kasutatakse sarnaselt porgandiga. **Mis taim** (*Arctium lappa*)?

63. See mäestik kulgeb edela-kirde suunas Tšehhi ja Saksamaa piiril, kõrgeim tipp on Klinovec (1244 m). Just nendest mägedest on pärit hõbe, millest sealsamas Joachimsthalis hakati raha vermima. Lisaks hõbedale kaevandatakse ka uraani, tina, rauda, vaske ja koobaltit. Ajaloolaste hinnangul andis just nende mägede maavarade kaevandamine tõuke metallurgia sünnile ja edasi ka tööstusrevolutsioonile. Mägedes asub Saksamaa kõrgeimal asuv linn, tuntud suusakeskus Oberwiesenthal. **Mis mäed?**

64. Paljudele on ilmselt tuttav Moore'i seadus, mille kohaselt piseneb arvutustehnika iga 18 kuuga kaks korda ning samal ajal muutub see ka kaks korda kiiremaks ja odavamaks. Reegli sõnastas 1965. aastal Gordon Moore, kes on muuhulgas koos Robert Noyce'iga pannud aluse ühele ettevõttele, mille toodanguga on mingil hetkel kokku puutunud (kas siis teadlikult või mitte) ilmselt suur osa siinviibijatest. Californias asuv ettevõtte kuulub endiselt maailma 100 mõjukaima hulka ning selle üht uuemat vidinat – naistele suunatud intelligentset käevõru – näete pildil. **Millise ettevõtte asutajaks Moore'i seaduse autor oli?**

65. Kuulete ansamblit, keda on oma suureks mõjutajaks pidanud mitmed bändid eesotsas Nirvana ja Radioheadiga. **Millist nime kannab** see mullu pärast 23 aastast vaheaega stuudioalbumi välja andnud Bostoni kollektiiv?

66. Rahvusvahelist postiliikumist korraldab Rahvusvaheline postiliit UPU. Riikidesse, mis ei ole UPU liikmed, peab post liikuma kindlaid teid pidi. Nii peab post Taivanile liikuma läbi Jaapani, USA või ühe postipunkti Hongkongis, Palestiinasse aga läbi Jordaania, ehkki Iisrael seda takistab. UPUL on 192 liiget, neist kaks kollektiivset (Hollandi ja Briti meretagused alad). Vaid üks Euroopa riik ei ole UPU liige, mis tähendab, et sinna otse posti saata ei saa ja see peab läbima postitöötlaste naabrite juures. **Mis riik?**

67. Alates 2013. aastast kannab üks tunnustatud kirjandusauhinna nime Baileys Prize, mille ta on saanud auhinna peasponsoriks oleva koorelikööri järgi. 1996. aastal asutatud ning varasemalt Orange Prize'i nime kandnud auhinda antakse kirjandusteosele, mis on kirjutatud inglise keeles ning publitseeritud Suurbritannias auhinnataval aastal. Üksnes nende tingimuste täitmisest siiski laureaate hulka pääsemiseks ei piisa, vaid kirjanik peab vastama veel ühele olulisele kriteeriumile. **Millisele?**

68. Vasakpoolne logo kuulub Rahvaaktsiooni Parteile (*People's Action Party*), mis on ühe riigi territooriumil nautinud sisuliselt ainuvõimu juba 1959. aastast alates ja saanud kõikidel valimistel vähemalt 95% parlamendikohtadest. Parempoolne logo kuulub aga Töölisparteile (*The Workers' Party*), mis on samas riigis olnud igipõliseks opositsiooniparteiks. **Millise de facto autoritaarse valitsemisstiili ning meedia- ja poliitiliste vabaduste piirangutega riigiga on tegemist?**

69. Pildil oleva linnamaasturi turustamine Ida-Euroopas on toonud endaga kaasa mõningaid probleeme, sest nii serbohorvaadi kui sloveeni keeles tähendab selle nimi „katku“. Kuigi slaavlased annavad erinevates foorumites autotootja pihta tuld, ei ole mudelinime siiani siiski muudetud. **Millist nime see 2007. aastast toodetav automudel kannab ja millise autotootja loominguga on tegemist?**

70. Kuigi see 1944. a sündinud helilooja on kirjutanud hulga oopereid ja orkestriteoseid, on ta rohkem tuntud filmimuusika autorina. Kõige suuremat edu tõi talle Jane Campioni „Piano“ heliriba, mis võitis mitu platinaplaati. Väga palju on temaga koostööd teinud kuulus briti režissöör Peter Greenaway. Tema naise nimi on Aet (ei ole leidnud jälgi eesti päritolust), mis koos mehe jalgpallilembusega andis aluse plaadile „*After Extra Time*“. **Kelle loodud muusikast näidet kuulete?**

71. Kuigi seda tuntakse hoopis ühe kõrgemat ametit pidanud mehe nime järgi, mõtles selle XVI sajandil tegelikult välja itaallasest arst, filosoof ja astronoom Luigi Lilio ehk Aloysius Lilius. Küsitu on kasutusel tänapäevalgi ja omal moel kerkis tähelepanu alla ka seoses tänase Rakvere mänguga. **Millest on jutt?**

72. Pariisis Roland Garros tennisekeskuse ja Parc des Princes'i vutistaadioni vahepeal asub ujumiskompleks, mis valmis aastal 1929 ning pühitseti sisse olümpiavõitjate Aileen Riggin'i ja Johnny Weissmülleri poolt. 1940-ndatel esitles Louis Reard selles *Art deco* arhitektuurstiili esindavas kompleksis muuseas esimest korda bikini. Kompleks suleti aastal 1989, kuid tema edasise saatuse osas on mitmeid suurejoonelisi kavandeid. XXI sajandil on kompleks jõudnud maailma kultuurilukku seeläbi, et selle järgi sai omale nime ühe tuntud raamatu (2001) ja selle põhjal valminud auhinnatud filmi peategelane. **Millist nime kannavad nii raamat kui ka film?**

73. Nähtav logo viitab araabiamaadele ning Lähis-Idast pärit roogasid seal ka pakutakse. Paraku ei asu 1988. aastal asutatud kiirtoiduketi kodumaa mitte Lähis-Idas, vaid riigis, kus elab umbes 7% sellest piirkonnast (peamiselt Liibanoni ja Süüria juurtega) pärit immigrante. Riigi ühel populaarsemal kiirtoiduketil on kodumaal ligi 500 müügikohta ning vaikselt sihitakse ka välisturge. **Millise riigi kiirtoidukett on Habib's?**

74. Näete ühe kunstniku ühe tuntuima maali põhjal loodud skulptuure. Tagant on paistmas ka kunstniku enda ausammas. **Kes on see kunstnik?**

75. **Millist ansamblit kuulete?** 15. veebruaril alustab bänd Tallinnast oma Euroopa-turneed, kontserdil lauldakse muuhulgas koos RAMiga.

76. 1417. aastal avastati Poggio Braccolini poolt ühest Saksamaa kloostrist (ilmselt Fuldast) ammu kadunuks peetud teos "*De Rerum Natura*" ("Asjade loomusest"), mis oli omal ajal olnud suureks inspiratsiooniallikaks Virgiliusele ja Horatiusele, hiljem aga atomismile ja kristlikule humanismile. Autor ütles, et kui asjade päritolu võiks seletada ilma jumala(te)ta, looduslike protsessidena, kaotaksid inimesed hirmu õige ja vale ees, saaksid vabalt areneda, teha ja käituda nagu nad soovivad. Lähtudes sellest, laskus ta detailidesse elu võimaliku tekke kohta elutust ürgses "supis" ja veetis palju aega selgitamaks pikki evolutsioonilisi arenguridu lihtsamatest eluvormidest keerulisemateks. **Kes kirjutas selle raamatu?**

77. Lenini valitsuse nõunikuks oli Ameerikast vanglakaristuse eest punasele Venemaale põgenenud mees, kes oli Ameerika töölisliikumise üks peamisi juhte. 1923. aastal sunniti ta tagasi tõmbuma ning kuni oma surmani 1928 tegeles ta peamiselt napsitamise ja kodumaale naasmisest unistamisega. Suhkruhaigusest ja alkoholismist tingitud insult kirjutati diagnoosiks. Ta on John Reedi ja USA Kommunistliku Partei asutaja Charles Ruthenbergi kõrval kolmas ameeriklane, kes on maetud Kremli müüri. Õigemini on seal küll vaid pool tema tuhast, teine pool maeti Chicagosse Haymarketi tragöödia ohvrite memoriaali. **Kes?**

78. Parima võõrkeelse filmi Oscari on korra ajaloos pälvinud ka film, mille pealkiri koosneb vaid ühest tähest. **Kirjutage see täht!**

79. Nähtavat Richard Hamiltoni maali "*Swinging London 67*" on korduvalt reprodutseeritud. See kujutab hetke, kui koos oma narkokamraadi Robert Fraseriga sõidutatakse vanglasse üht tuntud isikut. **Keda?**

80. Lõpetuseks kuulete ansamblit, mis on enim kuldplaate müünud USA bänd – kokku on neid saadud 28. Üle 40 aasta tegutsenud bänd on mitu korda laiali läinud, kuid tegutseb praegugi, koosseisus on uute meeste kõrval ka kaks asutajat. Järgmisel nädalal peaks ilmuma koostöös Jaapani tüdrukutebändiga Momoiro Clover Z koostöös valminud singel. Bändi liikmetele kuulub ameerika jalgpalli saaliiga mängiv meeskond Los Angeles ... **Milline bänd?**

VASTUSED

1	Eesti Politseimuuseum	asub Rakveres	IT
2	Aravuse küla / bränd "Aravuse kala"		IT
3	Bonzo ehk Andrus Albrecht	Led Zeppelini trummarit John Bonhami tunti kui Bonzot	IT
4	Rainer Vassiljev; Janis Sirelpuu	vastavalt Selveri ja TTÜ peatreenerid	IT
5	Öökülm		IT
6	Kurat		AP
7	Kalju / Kaljo		AP
8	Agu Laisk		AP
9	karukold		AP
10	Karl Paks	samanimeline tegelane figureeris seoses Uno Puusepaga	AP
11	Nõukogude raketibaasid Eestis		AP
12	Henno Harald Jänes		AP
13	Dada AD		AP
14	bioneerid / keskkonnaportaali Bioneer		IT
15	Mihhail Bulgakov	etendused "Kollaborandid" ja "Boulgakoff"	IT
16	Menachem Begin	Iisraeli peaminister 1977-83	AP
17	Songun		AP
18	kõõrdsilmsus		IT
19	Sergei Prokofjev	suri Jossif Staliniga samal päeval	IT
20	Tove Jansson		AP
21	Bukovel		IT
22	sinep		AP
23	Mexico City		AP
24	Sardiinia		AP
25	Benvenuto Cellini		IT
26	boor		IT
27	kanep / marihuaana	tegumist Amsterdami <i>coffeeshop</i> idega	IT
28	RCA	Radio Corporation of America	AP
29	WADA	Rahvusvaheline Antidopingagentuur	IT
30	Kelpie		AP
31	6	Varasemalt valiti Venemaa president neljaks aastaks	IT
32	Alma lahing		AP
33	Donna Leon		AP
34	Kouvola		AP
35	Osasuna	vapp kuulub Pamplona jalgpalliklubile Osasuna	IT
36	Mayotte		AP
37	Kaaren	ladina keeles Corvus	AP
38	Västergötland		AP
39	Longchamp		IT
40	Walt Disney		IT
41	Liu Shaoqi	Hiina president 1959-68	AP
42	Norra	Bjornstjerne Bjornson; Nobeli kirjanduspreemia 1903	AP
43	Lille	spordihallis toimub 2015. aasta korvpalli EM-i finaali	IT
44	Uus-Meremaa		AP
45	Sinead O'Connor		IT
46	Angola	isa Jose Eduardo ja tütar Isabel dos Santos	IT
47	ümarmudil		AP
48	kartul		IT
49	"The Power of Love"	originaalesitaja ja laulu autor Jennifer Rush	AP
50	Petja		AP
51	Rio de Janeiro; carioca		IT
52	Jack Daniel's	tegumist Tennessee viskiga	IT
53	Gaumont		IT
54	Preili	asub Läti kaguosas	AP
55	Jaapan		IT

56	Limpopo		AP
57	tegemist nn katseklaasi hamburgeriga	burgeri vahel on katseklaasis kasvatatud liha	IT
58	Hatuey		IT
59	oblikas		AP
60	Dietikon		AP
61	tšaroiit		IT
62	suur takjas		AP
63	Maagimäed	ka Erzgebirge või Krušné Hory	AP
64	Intel	tuntud protsessorite tootjana	IT
65	Pixies		IT
66	Andorra		AP
67	peab olema naine	tegemist on naiste kirjandusauhinnaga	IT
68	Singapur		IT
69	Ford Kuga		IT
70	Michael Nyman		AP
71	Gregoriuse kalender		IT
72	"Pi elu"	kompleks Piscine Molitor, mis oli ka "Pi" eesnimi	IT
73	Brasiilia		IT
74	Rembrandt	"Õise vahtkonna" baasil, skulptuurid asuvad Amsterdamis	IT
75	DDT		AP
76	Lucretius		AP
77	William Haywood		AP
78	Z	Costa-Gavrase film võitis Oscari 1970. aastal	IT
79	Mick Jagger		IT
80	Kiss		AP